

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

Överklagande av hovrättsdom – förseelse mot trafikförordningen

Klagande

Riksåklagaren

Motpart

D

Dom

Göta hovrätts, avd. 1, dom den 29 oktober 2008 i mål B 942-08

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ogillar åtalet.

Bakgrund

Tingsrätten dömde den 28 februari 2008 D för förseelse mot 4 kap. 17 § första stycket och 14 kap. 3 § första punkten c) trafikförordningen (1998:1276) till penningböter. Av domen framgår att tingsrätten fann utrett att D den 7 november 2007 i vart fall av oaktsamhet fört lastbil med släp på en riksväg trots att fordonstågets längd överstigit tillåtna 24 meter med 25 centimeter. Vidare framgår att högsta tillåtna fordonslängd endast överskreds om man vid mätningen av fordonståget räknade in den extraljusramp som monterats på lastbilens front. Enligt tingsrätten skulle extraljusrampen således räknas in vid mätningen av ekipagets längd.

Efter att D överklagat fastställde hovrätten tingsrättens dom. En av rättens ledamöter var skiljaktig och ville ogilla åtalet då fordonstågets längd enligt hans uppfattning ska mätas utan hänsynstagande till de monterade extraljusen. Hovrättens dom meddelades den 29 oktober 2008.

I skrivelse till åklagaren i målet den 7 november 2008 ville hovrätten göra denne uppmärksam på att det kommit till hovrättens kännedom att det den 1 oktober 2008 trätt i kraft nya föreskrifter från Vägverket som reglerar vilken utrustning som inte ska räknas in i fordonstågs längd. Hovrätten hänvisar till 4 § i Vägverkets föreskrifter om utrustning som inte ska räknas in i fordonsbredden och fordonslängden (VVFS 2008:261).

Åklagaren har överlämnat hovrättens skrivelse hit för bedömning av om riksåklagaren ska överklaga hovrättens dom till Ds förmån. Åklagarens framställning och hovrättens skrivelse bifogas.

Grunderna för överklagandet

Rättsfrågan

Målet har således i såväl tingsrätten som hovrätten gällt frågan om Ds belysningsutrustning ska räknas in vid mätningen av fordonståget. Denna fråga har varit helt avgörande för om fordonståget ska anses ha överstigit tillåtna 24 meter.

Den rättsliga regleringen

Reglerna om fordonslängd

Enligt 4 kap. 17 § första stycket trafikförordningen får ett annat motordrivet fordon än buss med eller utan ett därtill kopplat fordon inte föras på andra vägar än enskilda om fordonet eller fordonståget, lasten inräknad, är längre än 24 meter. Förare av ett motordrivet fordon som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna bestämmelse ska enligt 14 kap. 3 § 1 c) trafikförordningen dömas till penningböter.

I 4 kap. 15 § första stycket trafikförordningen finns motsvarande bestämmelse beträffande högsta tillåtna fordonsbredd.

Den 1 oktober 2008 infördes en ny paragraf, 4 kap. 17 c §, i trafikförordningen (SFS 2008:551). Enligt denna paragrafs första stycke mäts ett fordons längd över de delar av fordonet, fordonståget eller lasten som skjuter ut längst. Av paragrafens andra stycke framgår att Vägverket får meddela föreskrifter eller i ett enskilt fall medge att viss utrustning inte ska räknas in i fordonslängden.

När det gäller fordons bredd ändrades 4 kap. 16 § trafikförordningen på ett sådant sätt att bestämmelsens sakliga innehåll stämmer överens med den nya regeln i 4 kap. 17 c § om fordonslängd. Före den 1 oktober 2008 angavs direkt i 4 kap. 16 § första stycket viss utrustning som inte skulle räknas in i bredden.

Vägverket har med stöd av 4 kap. 16 § andra stycket och 4 kap. 17 c § andra stycket trafikförordningen beslutat föreskrifter om utrustning som inte ska räknas in i fordonsbredden och fordonslängden. Föreskrifterna trädde i kraft den 1

oktober 2008 (VVFS 2008:261). Enligt 4 § 5 i föreskrifterna ska, vid tillämpning av 4 kap. 17 § trafikförordningen, belysningsutrustning inte räknas in i fordonslängden.

Bakgrunden till införandet av 4 kap. 17 c § trafikförordningen och 4 § i Vägverkets föreskrifter framgår av bifogade promemoria från Vägverket. I promemorian föreslogs två alternativa lagtekniska lösningar. Alternativet till den lösning som valdes var att det direkt av 4 kap. 17 c § trafikförordningen skulle framgå vilken utrustning som inte skulle räknas in i fordonslängden.

5 § brottsbalkens promulgationslag

Enligt 5 § första stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken får ingen dömas för gärning som inte var straffbelagd när den begicks. Huvudregeln enligt andra stycket innebär att straff skall bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. I de situationer annan lag gäller när dom meddelas skall emellertid den lagen tillämpas om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Detta gäller dock inte när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

När det gäller paragrafens andra stycke uttalar Jareborg följande (Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 136).

Huvudregeln bygger på tanken att den nya, mildare, lagstiftningen har en bakgrund i en förändrad bedömning av gärningens straffvärde, antingen därför att den numera bedöms som mindre förkastlig än tidigare eller därför att man funnit det vara mindre lämpligt att använda straff som samhälleligt kontrollmedel. Hårdare bestraffning än enligt vid domstillfället gällande lagstiftning framstår då som föråldrad, orättvis eller eljest omotiverad. Skälen för att införa ny, mildare, lagstiftning (inklusive att enbart upphäva äldre lag) kan emellertid vara andra: de yttre förhållandena kan ha ändrats så att samma kontrollmedel ej längre behövs, men gärningen framstår i sig som lika förkastlig som tidigare, och förutvarande kriminalisering skulle vara lika motiverad om förhållandena återigen ändrades till föregående tillstånd.

I NJA 1995 s. 333 hade den tilltalade försökt föra in läkemedel från Danmark i strid med restriktioner som gällde vid tiden för införseln. Vid tiden för domen hade Sverige tillträtt EES-avtalet och restriktionerna upphävts i förhållande till de andra stater som också var bundna av detta avtal. Högsta domstolen fann att införsel som skett före lagändringen inte hade varit straffbelagd under viss tid på grund av då rådande särskilda förhållanden varför straff för sådan införsel som skett före lagändringen inte längre kunde utdömas.

I rättsfallet NJA 1996 s. 613 hade den tilltalade försökt att, trots gällande införselbud, föra in en hund från Norge. Vid tiden för domen hade föreskrifterna om införsel av hundar från Norge ändrats så att sådan införsel i stor utsträckning blev fri. Högsta domstolen gjorde en jämförelse med förhållandena i NJA 1995 s. 333 och konstaterade att det i det målet var fråga om en situation där

Sverige till följd av internationella åtaganden ansett sig böra acceptera fri införsel av vissa varor vilkas införsel tidigare varit underkastad kontroll och att det därför var fråga om en reell liberalisering av införseln. Högsta domstolen uttalade vidare att de tidigare gällande restriktionerna för införsel av hundar från Norge grundats på en risk för att de svenska införselreglerna kunde kringgå genom att sjuka eller smittade hundar från tredje land via Norge infördes till Sverige. De svenska och norska införselreglerna harmoniserades vilket ledde till att denna risk eliminerades eller väsentligt reducerades, varför de restriktioner som gällt för införsel från Norge inte längre framstod som nödvändiga. De nya införselreglerna hade därför enligt Högsta domstolen inte sin grund i en ändrad syn på önskvärheten av att hindra viss införsel utan i ändringar i de bakomliggande förhållandena. Under sådana omständigheter fann Högsta domstolen att straff borde ådömas för brott som begåtts före den ändrade införselregleringen.

Min bedömning

Av 4 § 5 i Vägverkets föreskrifter VVFS 2008:261 framgår att belysningsutrustning inte ska räknas in i fordonslängden. Föreskrifterna trädde i kraft efter gärningen men före det att hovrätten meddelade dom i målet. Om de nya föreskrifterna hade tillämpats skulle det ha lett till att åtalet mot D ogillats. Införandet av 4 kap. 17 c § andra stycket trafikförordningen och de beslutade föreskrifterna måste anses ha sin bakgrund i en förändrad syn på frågan om utrustning av aktuellt slag ska räknas med i fordonslängden eller inte. Ds gärning kan inte anses ha varit straffbelagd under viss tid på grund av då rådande särskilda förhållanden. Enligt min mening bör gärningen därför inte längre medföra ansvar för förseelse mot trafikförordningen.

Skälen för prövningstillstånd

Extraordinär dispens

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45, s. 90 f).

Enligt 58 kap. 2 § 5 rättegångsbalken får resning till en tilltalads förmån beviljas om den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

I Fitgers kommentar till rättegångsbalken uttalas att det i förarbetena till bestämmelsen som ett exempel på en uppenbart oriktig rättstillämpning anförs att domstolen förbisett eller uppenbart misstolkat en gällande lagbestämmelse. Ett annat redovisat exempel är att domstolen tillämpat en ny lag som i det föreliggande fallet inte varit tillämplig i stället för en gammal lag eller omvänt. Även om rättstillämpningen inte innefattar ett uppenbart förbiseende eller misstag borde den ifrågavarande resningsgrunden kunna åberopas om det är fråga om en rättstillämpning som vid resningsfrågans bedömning klart och oemotsägligt framstår som oriktig (se Fitger, Rättegångsbalken, Elektroniska versionen, 58 kap. 1 § första stycket 4).

Min bedömning

Hovrätten har förbisett de nya föreskrifter som Vägverket beslutat. Eftersom de nya föreskrifterna inte beaktats måste hovrättens rättstillämpning anses uppenbart strida mot lag. Jag anser alltså att det föreligger resningsskäl varför det finns synnerliga skäl att meddela prövningstillstånd.

Bevisning

Jag åberopar ingen bevisning. Målet kan enligt min mening avgöras på handlingarna.

Guntra Åhlund

Lars Persson

Bilagor:

Kammaråklagaren Anders Gustafssons framställning 2008-11-19
Göta hovrätts skrivelse 2008-11-07
Promemoria från Vägverket (översänd per fax 2008-11-24)

Kopia till:

Åklagarkammaren i Skövde (AM-120364-07)